ו. וַיִּשְׁמֵע הַבְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עַרְד ישֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָּא

יִשְרָאֵל דֶּרֶךְ הְאֲתְרִים וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנוּ שָׁבִי: במדבר כא א

2. וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גַוַע אַהֲרֹן וַיִּבְכֵּוּ אֶת גַוַע אַהֲרֹן וַיִּבְכֵּוּ אֶת

2. זַיִּןְאוּ בְּל וְיַבְּבּוּ אֶת גָוע אַהְרֹן וַיִּבְבּוּ אֶת אַהְרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל

3. וַיְהִי בַּחֹרֶשׁ הָרִאשׁוֹן

. בשנה השנית באחר

4. ויהי בשנה השנית

בּחֹבֶשׁ הַשָּׁנִי בְּשְּנְיוֹ נִישַּׁרִים בַּחֹבֶשׁ הַשָּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹבֶשׁ נַעֲלָה הָעָנָן מֵעַל

לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בִּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִצְרָיִם בִּיּוֹם

מִדְבַּר סִינָי: שמות יט א 6. ויחל לבנות בחדש

זְיָּיֶל לְבְנוֹז בַּוֹיוֶשׁ הַשֵּׁנִי בַּשֵׁנִי בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ:

זבר היים בגב. 7. וַיְהִי בִּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה

יָבְיְ בַּל לְצֵאת בְּנִי יִשְׂרְאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּשְׁנָה הְרְבִיעִית

השני למלר שלמה על

ישְרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת לַיִיָּ:

8. ויעל אהרו הכהו אל

הר הָהָר עַל פִּי יְיָ וַיָּמֶת שָׁם בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים

שְׁם בִּשְּׁבֵּי. בְּשְׁבֵּי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ

9. וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שְׁנָה

בְּעַשְׁתֵּי עֶשָּׁר חֹדֶשׁ בְּאֶחָר לַחֹדֶשׁ דִּבֶּר מֹשֶׁה

ַ ֶּשׁ דִּבֶּר וּ ... שׁ דִּבֶּר וּ ... אֶשֶׁר צְּוָה יְיִּ אֲלֵהָם: בּיִּ יַּם אָלַהָם:

במדבר לג לח

דברים א ג

דברים א ד

נחמיה א א

ַנְיְהִי בְּחֹדֶשׁ שְׁנַת עֶשְׂרִים שְׁנַת עֶשְׂרִים

אַחֲרֵי הַכֹּתוֹ אֵת

סִיחֹן מֵלֵרְ הָאֵמֹרִי אֲשֵׁר

יושב בַּחֵשְבוֹן וְאַת עוֹג

ישב בְּטָשְּבוּן וְאֵשֶׁר יוּשֵׁב בְּעַשְׁתָּרֹת בְּאֶדְרָעִי:

זבוים א 11. דִּבְרֵי נְחֶמְיֶה חֲכַלְיָה וַיְהִי בְחֹנֶ

בסליו שנת עשרים ואני

לאַרתחשׁסתא המֶּלֶרְ יִין לאַרתחשׁסתא

לְפָנְיוֹ וְאֶשָּׁא אֶת הַיַּיִן וָאֶתְנָה לַמֶּלֶךְ וְלֹא הָיִיתִי רַע לְפָנָיו: נחמיה ב א

רבינו חננאל (המשך)

מקיש שני בתרא לשני קמא, מה שני קמא חדש

אף שני בתרא חדש שמע

שני שמונין בו למלכותו,

ראש השנה למלכותו ניסן.

תניא כוותיה דר' יוחנן מנין למלכים שאין מונין

להז אלא מניסז שנאמר

רב חסדא לא שנו אלא

למלכי ישראל אבל למלכי

אומות העולם מתשרי

מנינן, דכתיב דברי נחמיה

–, כסליו [בשנת עשרים] וגו׳.

וכתיב ויהי בחדש ניסז

מאות שנה וגו׳.

בשמונים שנה וארבע

דברי הימים ב ג ר

במדברייא בּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי

מִשְׂכַן הָעֵדָת:

לַחֹרֶשׁ הוּקַם הַמִּשְׁכָּן:

בית ישראל:

 ל) גיטין ל. מענית ט.
שבועות מט: [פסחים לג:], לג:], לו [פי" שהוא קל בגליו ערוך], ג) רש"א,
ד) [לקמן ח.], ל) ח"מ מ"ז. ו) ותנחומה פי חהתו. ו) ח"מ, **ה**) ואיוב יטן,

הגהות הב"ח

(ה) גמ' בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן: (ב) תום' ד"ה אלא כו' דילמה לשון כחשר הוא כלומר: (ג) ד"ה מכלל כו' כלומר: (ג) ד"ה מכלל כו׳ לשמיטין וליובלות לגטיעה ולירקות והק"ד:

מוסף רש"י

אל תקרי ויראו אלא ועל לשון זה . וייראו נופל לשון דהא, לפי שהוא נחינת טעם למה שלמעלה הימנו. למה וייראו לפי שהרי תת אהרן (בחדבר כ כט). כי משמש בארבע לשונות. נמקוס ארבע לשונות הללו נכתב מרבע כקותת הכנו נכתב כי במורה, במקום אם במקום פן במקום אלא מתקום אשר (גיטין צ. עייש בארוכה) כל מקום לדרוש כי, בין דרשה בין למשמעות המקרא, תוכל לשנותו באחד מהני ארבע לשונות, בלמון כי משמע בכולם, וכן וכד וברם וארי בכלל הני ד' הן, והאי דכי גוע אהרן משתמש בלשון דהא, ושמעינן מינה טעמא דמרא דמה טעם נתראו דהל מית, שהרי מת אהרן, דהא מית, שהרי מת אהרן, וריש לקיש לא אתי למימר דלא מתרגמינן שום כי בעולם אלא באחד מהני לשונות, אלא אפילו מתרגם ארי דרשינן משמעותיה כמשמעות דהא, ומאן דמתרגם וחזיאו כל כנישחא דהא מית. טועה הוא דאם כן ואתחזיאו מיבעי ליה. כל העדה במשקל ייראו ראשי הבדים וירפו המים. ויעלו מעל משכן

רבינו חננאל

(תענית ט.)

רישמע הכנעני מלך ערד, ותנא הוא ערד הוא סיחון, ומה שמועה שמע. שמע כי מת אהרן ונסתלקו ענני הכבוד, וכתיב ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש וגו' אחרי הכותו את סיחון, שמע מינה אחר מיתתו של אהרז י וה המעשה, וקאי בשבט וקרי לה שנת ארבעים, שמע מינה דראש שנה שמונין ליציאת מצרים לאו תשרי הוא. ואימא ראש השנה אייר. ודחינן ואש השנה אייד. ההינן לא סלקא דעתך כולי. ואימא סיון ודחינן לא ס״ד כול׳. ואקשינז ואימא תמוז כול האקשינן האימא החודה ואימא אב ואימא אדר, ולמה הניח אלול ותשרי ומרחשון וכסליו וטבת, לפי שבפירוש דחאם המקרא, הוא שאמרנו מדקאי באב במיתת אהרז

אלא וייראו. נתגלו: כדריש לקיש. כי גוע נתינת טעם הוא לדבר שלפניו נתגלו העדה לפי שגוע אהרן. שלשון כי בד' לשונות משמש במקרא פעמים בא במקום אם פעמי' בא במקום דילמא שמא פעמי' בא במקום דהא שנותן טעם לדבר פעמים בא במקום אלא וסותר

את דבור שלפניו. כי יהיה להם דבר (שמות יח) כי תפגע (שם כג) כי יקרא קן (דברים כב) כולן לשון אם הם וכן כי תבאו (שמות יב) כי תלכון (שם ג) כי תכלה (דברים כו) כי תשח (שמות ל) וכל המשמשין במקום כאשר ובמקום אשר כולן לשון אם הם שמלינו בכמה מקומות אם משמש לשון כאשר ולשון אשר כמו ואם יהיה היובל ובמדבר לו) שהרי בודאי יהיה ואם תקריב מנחת בכורים (ויקרא ב) הרי זה וכאשר תקריב שהרי חובה הוא וכן אם כסף תלוה ושמות כב) אם יבלענו ממקומו ואיוב ח) המדבר בשלות רשעים. דילמא כגון כי תאמר בלבבך (דברים ז) שמא תאמר רבים הגוים האלה לא תאמר כן לא תירא מהם כי תאמרו מה נרדף לו (איוב יט) וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית (ויקרא כה) כי תראה חמור שונאד וחדלת ושמות כנו הי (כי תראה והתעלמת) והרבה כאלו לשון שמא הן. לא לחקתי כי יראה (בראשית יח) ה"ז לשון דהא לפי שיראה. ויאמר לא כי נחקת (שם) ה"ו לשון אלא. כי גוע אהרן כשאתה קורא וייראו הרי זו לשון דהא הודו לה' כי טוב (מהלים קיח) שהרי טוב. לא תקפוץ את ידך וגו' (דברים טו) אלא פתוח תפתח: סייה. עייר בן סום: ערוד. חמור הבר: ואימא אב ואימא אדר. דכל חדשים שביו אב לשבט פקע לן לעיל מדקאי באב וקרי ליה שנת ארבעים כו': מאי שני. דהדר כתב פעם אחרת בהרא בשני מהכא שמעי' דשני לירח שמונין בו למלכים: שני בחדש בהדיא הוי לתיב ביה. כדכתיב בכמה מקומות באחד לחדש וכתיב בשנה השלישית בעשור לחודש: שני בשבת לא אשכתן דכתיב ביה קרא. דהדר ביה קרא בשני: סניא כווסיה דר׳ יוחגן. בכולי קראי דאייתי לעיל:

וישמע הכנעני מלך ערד מה שמועה 1 שמע שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכסבור ניתנה רשות להלחם בישראל והיינו דכתיב יויראו כל העדה כי גוע אהרן

וגו' ואומר וישמע הכנעני וגו' ואומר ויראו כל העדה כי גוע אהרן וגו' ואומר ויהי בחדש הראשון בשנה השנית וגו' ואומר ויהי בשנה השנית בחדש השני וגו' ואומר בחדש השלישי לצאת בני ישראל וגו' ואומר ויחל לבנות וגו' א"ר חסדא סלא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי אומות העולם מתשרי מנינן שנא' יידברי נחמיה כן חכליה ויהי בחדש כסליו שנת עשרים וגו' וכתיב 11יהי בחדש ניםן שנת עשרי' לארתחשםתא וגו' מדקאי בכםליו וקרי ליה שנת עשרים וקאי בניםן וקרי ליה שנת עשרים מכלל דר"ה לאו ניםן הוא בשלמא היאך מפרש דלארתחשםתא אלא האי ממאי דלארתחשםתא דילמא

וא"ר אבהו אל תקרי ויראו אלא וייראו כדריש לקיש ⁰דאמר ר"ל כי משמש בד' לשונות אי דילמא אלא דהא מי דמי התם כנען הכא סיחון תנא הוא סיחון הוא ערד הוא כנען סיחון שדומה סלסייח במדבר כנען על שם מלכותו ומה שמו ערד שמו איכא דאמרי ערד שדומה לערוד במדבר כנען על שם מלכותו ומה שמו סיחון שמו ואימא ר"ה אייר לא סלקא דעתך דכתיב נויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן וכתיב יויהי בשנה השנית בחדש השני (6) נעלה הענן מעל משכן העדות מדקאי בניםן וקרי לה שנה שנית וקאי באייר וקרי לה שנה שני' מכלל דר"ה לאו אייר הוא ואימא ר"ה סיון לא ס"ד דכתיב זבחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ואם איתא בחדש השלישי בשנה השנית לצאת וגו' מיבעי ליה ואימא תמוז ואימא אב ואימא אדר אלא אמר ר"א מהכא יויחל לבנות בחדש השני בשני בשנת ארבע למלכותו מאי שני לאו שני לירח שמונין בו למלכותו מתקיף לה רבינא ואימא שני בחדש א"כ שני בחדש בהדיא הוה כתיב ביה ואימא בשני בשבת חדא דלא אשכחן שני בשבת דכתיב ועוד מקיש שני בתרא לשני קמא מה שני קמא חדש אף שני בתרא חדש תניא כוותיה דר' יוחנן מניין שאין מונין להם למלכים אלא מניםן שנא' זויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' וכתיב יויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וגו' שנה בעשתי פויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש וכתיב ייאחרי הכותו את סיחוז

לשון אם תאמר לא תירא הא אם לא תחמר תירא וע"כ לשון דילמא הוא כלות׳ שמא תאמר בלבבר רבים הגוים וגו׳ לא תאמר כן וכן ח׳כי תאמר מה נרדף לו וכי מאמרו מה נאכל כי תראה חמור שונאך כי גוע אהרן דמשמע לשון דהא והיינו

רישבוט הבנעני מדך ערד. במדרשי אמרינן דהיינו עמלק כמו

היות כמלך ערד אבל מ"מ דייק שפיר דהוה סיחון קיים מדשינה

עמלה עלמו לבא כדמותו ונראה דמההוא דמסעי הא דריש דאי מההוא

שיסד הפייט בפומון של פרשת זכור כסות ולשון שינה

דמהם הא מפרש דשמט כי בא

ישראל דרך האתרים ורש"י לא דק

:בפי׳ חומש

וייראו בדר"ל. כלומר שנתגלו

דהם דחי חמרת ויירחו לשון רחייה

איו מתיישב לפרש האי כי בשום יו החדן

מהנך בארבע לשונות מיהו קשיא

דילמא לשון כאשר (כ) כלומר ויראו

כאשר גוע אהרן כמו ויראו אחי

יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו

ישטמנו (ברחשית נ) וירחו פלשתים כי

מת גבורם (שמואל א יו) ושמא אין

מתישב כאן כמו בהני והא דמפרשינן

קראי בלשון כאשר כמו כי בא סום

פרעה (שמות טו) כי תרבו ופריתם

(ירמיה ג) אין זה לשון חמישי כדפירש

בקונטרס דכי תבא וכי תלכון כי תשא

כי תכלה וכל המשמשין בלשון כאשר

לשון אם הם משמשין שמלינו בכמה

דוכתי אם משמש בלשון כאשר כמו

ואם יהיה היובל הרי זה כאשר יהיה

שהרי ודאי יהיה וכן ואם תקריב מנחת

בכורים ה"ז כאשר תקריב שהרי הוא

חובה ומה שפי׳ כאן בקונטרס כל

המשמש בלשון אשר לשון אם הם לא

יתכן ובסוף המגרש (גיטין דף ל.)

פירש בקונטרם שהם לשון דהא

וכן עיקר:

אר דילמא אלא דהא. כי ימנא כי

אם הם וכן רובם כי תאמר בלבבך אין

שייך לפרש בלשון אם דהוה משמע

יקרא כי תראה כי תפגע כולם ל׳

לפי שמת אהרן והיינו בלשון

ערד שמו. ופשטיה דקרא ערד שם המדינה או שם עירו: וקאי באייר וקרי ליה שנה השנית. ואין לומר דקרא דאייר להקמת המשכן הוא דקחשיב ולעולם ר"ה אייר דאמר שנה השנית לג"ש כדאמר לעיל גבי שנת מ' ושנת כ' ומיהו הוה מלי לאתויי קרא דפרשת במדבר סיני ולא הוה לריך לגזרה שוה זו דמפרש ביה קרא באחד לחדש [השני] בשנה השנית לנאתם מארן מלרים (במדבר א):

לשון אשר:

שני בשבת לא אשכחן. והא דכתיב

ויהי בוקר יום שני (בראשית א) מפרש בירושלמי אין למדין מברייתו של עולם כלומר דלאו אשבת קאי אלא שהיה יום שני לברייתו של עולם: תביא בוותיה דר' יוחגן. לאו לאפוקי דר' אלעזר דהא מייתי נמי דר' אלעזר בהך ברייתא ובקרא דר' אלעזר לא סגי דהוה אמינא דַלשלמה ודאי הוי שני לירח שמונין לו למלכותו לפי שעמד בניסן אבל לשאר מלכים לא להכי לריך נמי דמקיש ליליאת מלרים: מבלל דניםן לאו ראש השנה. אע"פ שיש כמה חדשים בין ניסן לתשרי שיש לומר שהם ראש השנה מ"מ הואיל דאפיקתיה מניסן אוקמיה אתשרי דאשכחן דהוה ראש השנה לכמה דברים לשמיטין וליובלות (נ):

שנת עשרים לארתחשסתא המלך, וגמר שנת עשרים שנת עשרים לגזירה שוה, מה זה שנת עשרים לארתחשסתא אף זה שנת עשרים לארתחשסתא אף זה שנת עשרים לארתחשסתא, ומדקאי בכסליו וקרי לה שנת עשרים וקאי בניסן וקרי לה שנת עשרים, מכלל דראש שנה שלהם לאו ניסן, דאי לא, שנת עשרים ואחת הוה ליה למיכתב כולי ל) ופשוטה היא.

מין אל השב ביו הני יותן וקרי לה שנת ארבעים, וקאר בשבט וקרי לה שנת ארבעים, שמע מינה כי מאב ועד שבט אין אחד מהן ראש השנה, שאילו היה אחד מהן בראש השנה, בארבעים ואחת הוה ליה למיכתב, אלא ודיי בהני כולהי ליכא לספוקא בחד מיניהו דהוא ראש השנה. ובתמוז ובאב ובאדר לא מצא פסוק לדחות. ואמר ר' אלעזר מהכא ויחל לבנותו בחדש השני בשני בשנת ארבע למלכותו.